

Sygn. akt VII AGa 914/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 lipca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VII Wydział Gospodarczy w składzie:

Przewodniczący: SSA Marcin Łochowski (spr.)

Sędziowie: SA Aldona Wapińska

SA Marek Kolasiński

Protokolant: sekr. sądowy Monika Bąk-Rokicka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 4 lipca 2018 r. w W.

sprawy z powództwa (...) sp. z o.o. w W.

przeciwko (...) sp.j. w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 18 października 2016 r., sygn. akt XX GC 457/13

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1. w punkcie pierwszym zasądza od (...) sp.j. w W. na rzecz (...) sp. z o.o. w W. kwotę 219 650,26 zł (dwieście dziewiętnaście tysięcy sześćset pięćdziesiąt złotych dwadzieścia sześć groszy) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od kwot:

- 207 728,04 zł (dwieście siedem tysięcy siedemset dwadzieścia osiem złotych cztery grosze) od dnia 20 lipca 2011 r. do dnia zapłaty;

- 2 855,34 zł (dwa tysiące osiemset pięćdziesiąt pięć złotych trzydzieści cztery grosze) od dnia 29 czerwca 2011 r. do dnia zapłaty;

- 994,56 zł (dziewięćset dziewięćdziesiąt cztery złote pięćdziesiąt sześć groszy) od dnia 26 lipca 2011 r. do dnia zapłaty;

- 2 534,40 zł (dwa tysiące pięćset trzydzieści cztery złote czterdzieści groszy) od dnia 10 sierpnia 2011 r. do dnia zapłaty;

- 1 640,64 zł (jeden tysiąc sześćset czterdzieści złotych sześćdziesiąt cztery grosze) od dnia 13 sierpnia 2011 r. do dnia zapłaty;

- 1 211,20 zł (jeden tysiąc dwieście jedna złote dwadzieścia groszy) od dnia 23 maja 2012 r. do dnia zapłaty;

- 2 686,08 zł (dwa tysiące sześćset osiemdziesiąt sześć złotych osiem groszy) od dnia 27 maja 2012 r. do dnia zapłaty;

2. w punkcie drugim zasądza od (...) sp.j. w W. na rzecz (...) sp. z o.o. w W. kwotę 18 201 zł (osiemnaście tysięcy dwieście jeden złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;

3. w punkcie trzecim nakazuje ściągnąć od (...) sp.j. w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 59,37 zł (pięćdziesiąt dziewięć trzydzieści siedem groszy) tytułem kosztów sądowych;

4. uchyla punkt czwarty zaskarżonego wyroku;

II. zasądza od (...) sp.j. w W. na rzecz (...) sp. z o.o. w W. kwotę 19 083 zł (dziewiętnaście tysięcy osiemdziesiąt trzy złote) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VII AGa 914/18

UZASADNIENIE

(...) sp. z o.o. w W. wniosła o zasądzenie od (...) sp. j. w W. kwoty 219 650,26 zł tytułem zapłaty za sprzedany towar, wraz z odsetkami i kosztami procesu.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa, wskazując, że nabył od powoda nasiona trawy, dotknięte wadami fizycznymi, co spowodowało straty sięgające wielu milionów złotych. Następnie, pozwany zgłosił zarzut potrącenia wiarygodności wzajemnej obejmującej odszkodowanie z tego tytułu.

Wyrokiem z dnia 18 października 2018 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo, obciążył powoda kosztami procesu i rozstrzygnął o kosztach sądowych.

Sąd Okręgowy ustalił, że pozwany zamówił u powoda mieszankę nasion traw jednego gatunku na potrzeby urządzenia muraw sportowych. Pola zostały specjalnie przygotowane do uprawy, w tym odchwaszczane i nawożone, również obornikiem bydłowym. Na tym samym oborniku wyrosła trawa w innej lokalizacji świetnej jakości. Zastosowano konieczne zabiegi oraz położono specjalny piasek pod trawę sportową i siatkę.

Materiał nasienny dostarczony przez pozwanego był przygotowany w Holandii z mieszanek nasion. Do nasion nie został załączony certyfikat pochodzenia. Nasiona były zanieczyszczone wiechliną roczną, której obecność dyskwalifikowała uprawę do urządzenia boiska sportowego.

Materiał został wysiany na powierzchni 5,6 ha w ilości 156 kg na ha na podłożu przygotowanym dla trawy sportowej na przełomie sierpnia i września 2010 r. Tym samym materiałem w terminie około 15 kwietnia 2011 r. obsiane zostało pole o powierzchni 17 ha.

Wiosną 2011 r. ujawniono bardzo słaby wzrost trawy. Zaobserwowano zachwaszczenie wiechliną roczną, na całej powierzchni uprawy, jednorodne, jednolite. Powód zgłosił pismem z dnia 4 maja 2011 r. reklamację. Pismem z dnia 11 lipca 2011 r. powód zgłosił reklamację kolejnej partii nasion traw.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że wyhodowana trawa nie kwalifikowała się do zastosowania na boiskach sportowych z uwagi na występujące znaczne zanieczyszczenia wiechliną roczną. Użycie środka odchwaszczającego nie przyniosło oczekiwanych rezultatów.

W związku z zobowiązaniami do urządzenia boisk powód kupił w Holandii 18 000 m² darni za kwotę około 87 000,80 Euro. Natomiast, zachwaszczona trawa została sprzedana po znacznie obniżonej cenie do urządzenia rowów, poboczy, na ogródki.

Powód sprzedał pozwanemu towary za kwotę 219 650,26 zł. W dniu 4 września 2012 r. strony podpisały porozumienie, co do warunków zapłaty. Pozwany zobowiązał się do spłaty zobowiązania w ciągu dwóch dni roboczych od dnia otrzymania środków od (...) sp. z o.o. w W.. Pismem z dnia 17 kwietnia 2013 r. pozwany został wezwany do zapłaty kwoty 290 719,43 zł.

Sąd Okręgowy wskazał, że powód swoje roszczenie wywodzi z umowy sprzedaży (art. 535 § 1 k.c.). Pozwany nie kwestionował wierzytelności z tego tytułu, co do zasady, jak i wysokości oraz jej wymagalności.

Pozwany zgłosił zarzut potrącenia przez oświadczenie złożone w dniu 25 listopada 2014 r. Zgodnie z art. 498 § 1 k.c., gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym. Stosownie do art. 499 k.c. potrącenia dokonywa się przez oświadczenie złożone drugiej stronie. Oświadczenie ma moc wsteczną od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe.

Sąd Okręgowy uznał, iż pozwany przedstawił dowody na potwierdzenie istnienia wierzytelności przedstawionej do potrącenia, a wynikającej z nienależytego wykonania umowy sprzedaży. Zgodnie z art. 471 k.c. dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi.

W niniejszej sprawie pozwany wywodził, iż doszło do nienależytego wykonania zobowiązania, ponieważ powód wydał wadliwy towar. Sąd pierwszej instancji przyjął za wykazane, iż istotnie nasiona miały wady –

słabo kiełkowały. Nadto doszło do wschodu chwastu – wiechliny rocznej w natężeniu oraz skali i rozmiarze dyskredytującym uprawę do umówionego celu, jakim była budowa boisk sportowych.

Sąd Okręgowy uznał, iż pozwany poniósł szkodę pozostającą w związku z nienależytym wykonaniem przez powoda umowy (art. 361 § 1 k.c.). Gdyby powód wydał pozwanemu nasiona należytej jakości, pozwany nie poniósłby szkody, ponieważ wyhodowałby trawę spełniającą warunki umówionego użytku, czyli na potrzeby boisk. Pozwany wykazał szkodę w rozumieniu art. 361 § 2 k.c. Przedstawił bowiem dowody zapłaty za trawę kupioną u innego producenta. Zaistniały zatem przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej przewidzianej w art. 471 k.c.

Według Sądu pierwszej instancji, roszczenie pozwanego przedstawione do potrącenia nie było przedawnione.

Z tych przyczyn Sąd Okręgowy przyjął, że roszczenie powoda uległo umorzeniu na skutek oświadczenia o potrąceniu dokonanego przez pozwanego i dlatego powództwo podlegało oddaleniu.

O kosztach Sąd pierwszej instancji orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniósł powód, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając temu orzeczeniu naruszenie:

- art. 321 § 1 k.p.c. przez orzeczenie ponad żądanie ze względu na ustalenie w procesie o zapłatę, roszczenia odszkodowawczego pozwanego, pomimo, że strony nie składały takich wniosków;

- art. 6 § 2 k.p.c., 217 § 2 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c. w zw. z art. art. 498 § 1 k.c. przez przyjęcie i rozpoznanie spóźnionego zarzutu potrącenia, który został zgłoszony przez pozwanego prawie półtora roku od złożenia pozwu przez powoda, zarówno po terminie na złożenie odpowiedzi na pozew jak i pierwszej rozprawie, pomimo, że nie było przeszkód by zgłosić go w terminie właściwym a jego rozpoznanie spowodowało zwłokę w rozpoznaniu sprawy;

- art. 498 § 1 i 2 k.c. przez jego błędną wykładnię i uznanie, że pozwany złożył skuteczne oświadczenie o potrąceniu wierzytelności, pomimo że nie zaistniały przesłanki do złożenia oświadczenia o potrąceniu, w szczególności wierzytelność w dacie potrącenia nie była ustalona, nieznana była jej wysokość oraz źródło powstania, a także w ocenie powoda wierzytelność ta nie istnieje;

- art. 6 k.c. przez jego błędne zastosowanie i uznanie, że pozwany udowodnił fakty, z których wywodził skutki prawne, tj. że w wyniku nienależytego wykonania przez powoda umowy (dostawy wadliwych nasion trawy) pozwany doznał szkody pozostającej w związku przyczynowym z nienależytym wykonaniem umowy przez powódkę podczas, gdy pozwany nie udowodnił, że szkoda zaistniała, w jakiej była wysokości oraz, że szkoda powstała jako następstwo działania powoda, czyli, że powód dostarczył nasiona traw zawierające znaczne zanieczyszczenie wiechliną roczną;

- art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. przez brak wszechstronnego rozważenia zebranego materiału w celu ustalenia faktów mających znaczenie dla sprawy oraz odmówienie mocy dowodowej opinii biegłej i faktom wynikającym z certyfikatu jakości nasion oraz wyników badań próbki materiału siewnego, co doprowadziło do niewłaściwych ustaleń faktycznych, tj. ustalenia, że przyczyną zachwaszczenia był materiał siewny;

- art. 471 k.c. przez jego błędną wykładnię i uznanie, że powód jest zobowiązany do naprawienia szkody jakiej doznał pozwany, pomimo, że nie zostały wykazane przesłanki zaistnienia odpowiedzialności odszkodowawczej;

- art. 361 § 1 k.c. przez jego błędną wykładnię i uznanie, że normalnym następstwem działania powoda polegającym na dostarczeniu nasion trawy zamówionej przez pozwanego jest wystąpienie szkody po stronie pozwanego w wysokości szacowanego zysku odpowiadającego maksymalnemu zyskowi ze sprzedaży wszystkich rolek trawy na boiska sportowe wbrew brakom dowodowym zakontraktowania rolek na boiska rzekomo zanieczyszczonej plantacji, a w konsekwencji, przyjęcie przez Sąd, że powód ponosi odpowiedzialności za tę szkodę w pełnej wysokości.

W konsekwencji, powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości przez uwzględnienie powództwa w całości oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest zasadna, aczkolwiek nie z przyczyn w niej wskazanych.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego w zakresie wskazującym na istnienie i wysokość wierzytelności powoda wynikającej z łączącej strony umowy sprzedaży oraz przyjmuje je za własne. Stan faktyczny w tej części nie był zresztą sporny między stronami. Sąd Apelacyjny nie zgadza się jednak z dokonaną przez Sąd pierwszej instancji oceną skuteczności podniesienia zarzutu potrącenia. Na tej płaszczyźnie zaskarżony wyrok zapadł z naruszeniem art. 498 k.c. i art. 361 k.c.

Po pierwsze, w ocenie Sądu Apelacyjnego, pozwany nie podniósł skutecznie zarzutu potrącenia. Zgodnie z art. 498 § 1 k.c. gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym. Nie budzi zatem wątpliwości, że wierzytelność przedstawiona do potrącenia musi być wymagalna.

Pozwany przedstawił do potrącenia wierzytelność obejmującą odszkodowanie wynikające z nienależytego wykonania przez powoda umowy. Jest to wierzytelność o charakterze bezterminowym w rozumieniu art. 455 k.c. Termin jej spełnienia nie jest bowiem oznaczony, ani nie wynika z właściwości zobowiązania. Tym samym, świadczenie powoda powinno zostać spełnione „niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania”.

Wierzytelność jest wymagalna w rozumieniu art. 498 § 1 k.c. w terminie wynikającym z art. 455 k.c. (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2014 r., III CZP 76/14). Wymagalność wierzytelności musi istnieć w czasie złożenia oświadczenia o potrąceniu i dotarcia jego treści do wiadomości dłużnika wierzytelności. Nie wywołuje żadnego skutku złożenie oświadczenia o potrąceniu niewymagalnej wierzytelności. Oznacza to, że potrącający powinien złożyć oświadczenie po ziszczeniu się tej przesłanki, a jeśli dokonał tego we wcześniejszym czasie musi złożyć ponowne oświadczenie. Nie ma podstaw do przyjęcia, że mogłoby dojść do obejścia wymagania istnienia przesłanki przesądzającej o zdatości oświadczenia do umorzenia obu wierzytelności (wymagalności) przez złożenie zarzutu

potrącenia w dowolnym czasie. Co więcej, możliwość konwalidowania oświadczenia o potrąceniu niewymagalnej wierzytelności, jako jednostronnej czynności prawnej, jest wyłączona (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2012 r., III CSK 317/11).

Samo przedstawienie wierzytelności do potrącenia nie zawiera w sobie jednocześnie elementu wezwania dłużnika do zapłaty, gdyż zastosowanie takiego swoistego „skrótów” prawnego nie znajduje usprawiedliwienia w ustawie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2015 r., IV CSK 141/15).

Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, że pozwana spółka przedstawiła do potrącenia wierzytelność niewymagalną. Oświadczenie o potrąceniu z dnia 21 listopada 2014 r. (k.314) nie zostało przecież poprzedzone wezwaniem powoda do zapłaty odszkodowania. Wobec tego w chwili dotarcia tego oświadczenia do powoda wierzytelność wzajemna pozwanego nie była jeszcze wymagalna.

Wobec przedstawienia do potrącenia niewymagalnej wierzytelności, oświadczenie pozwanego o potrąceniu nie było w świetle art. 498 § 1 k.c. skuteczne. Nie mogło zatem doprowadzić do wzajemnego umorzenia wierzytelności stron.

Po drugie, należy podkreślić, że pozwany nie wykazał istnienia i wysokości wierzytelności wzajemnej. Przy czym pozwany nie tyle nie udowodnił okoliczności istotnych dla dokonania tego rodzaju ustaleń, ale nie sformułował nawet prawnie relewantnych twierdzeń. Pozwana spółka wskazywała, że z uwagi na dostarczenie przez powoda nasion nienależytej jakości nie mogła wywiązać się z zawartych z innymi kontrahentami umów na dostawę murawy i została zmuszona do zakupu trawy w Holandii, co zostało udokumentowane. Natomiast, trawa uzyskana z nasion zakupionych od powoda została sprzedana za „symboliczną” kwotę.

Twierdzenia pozwanego w tym zakresie są jednak enigmatyczne i nie pozwalają na ustalenie ani wysokości szkody, ani związku przyczynowego między zakupem trawy w Holandii a dostarczeniem przez powoda nasion nienależytej jakości. Pozwany: (1) nie przedstawił dowodu zawarcia umów na dostawę murawy na boiska, a nadto nie wskazał, na jakich zasadach umowy te zostały zawarte, (2) nie wyjaśnił, czy przedstawił swoim kontrahentom do odbioru trawę uzyskaną z nasion dostarczonych przez powoda i czy kontrahenci takiego odbioru odmówili, (3) nie przedstawił dowodu, że taka odmowa w ogóle nastąpiła, co oznacza, że nie są znane ewentualne przyczyny tej odmowy, w szczególności, czy miały związek z jakością nasion, (4) nie wskazał na żadne okoliczności, które przemawiałyby za tym, że zakup trawy w Holandii nie został dokonany w ramach zwykłych czynności pozwanego, który przecież zajmuje się urządzaniem boisk, a zatem zakup murawy nie jest w jego działalności niczym nadzwyczajnym, (5) nie podał, za jaką kwotę sprzedał trawę wyhodowaną z nasion dostarczonych przez powoda, co nie pozwala na ustalenie wysokości szkody, która ewentualnie stanowiłaby różnicę między kwotą wydatkowaną na zakup trawy w Holandii i ceną uzyskaną ze sprzedaży wyhodowanej trawy.

Te wszystkie braki w zakresie twierdzeń faktycznych obciążają pozwanego. Sąd Apelacyjny nie podziela więc stanowiska Sądu Okręgowego, że pozwany wykazał szkodę i jej wysokość. Wprost przeciwnie, brak podstaw do przyjęcia, że pozwany doznał szkody (art. 361 § 2, 471 k.c.), a także, że zakup trawy w Holandii pozostawał w adekwatnym związku przyczynowym z dostarczeniem przez powoda nasion nienależytej jakości (art. 361 § 1 k.c.).

Oznacza to, że nie doszło do skutecznego potrącenia bezspornej wierzytelności powoda z wierzytelnością pozwanego, a powództwo podlega uwzględnieniu. W tym stanie rzeczy nie ma potrzeby odnoszenia się do pozostałej części zarzutów apelacji dotyczących istnienia i wysokości wierzytelności pozwanego.

Dlatego też, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że w punkcie pierwszym na podstawie art. 535 k.c. w zw. z art. 481 k.c. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 219 650,26 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od kwot i dat wskazanych w wyroku, w punkcie drugim w oparciu o art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.) zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 18 201 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w punkcie trzecim zgodnie z art. 113

ust. 1 w zw. z art. 83 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 623 ze zm.) nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 59,37 zł tytułem kosztów sądowych oraz uchylił punkt czwarty zaskarżonego wyroku.

Nadto, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 265) zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 19 083 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji.